

Rakamların Ötesinde Hayat: Gelir Dağılımında Adaletli Bölüşüm

Gamze Yücesan Özdemir

I. Rakamlar: Görünümler ve Gerçeklikler

II. Emek Piyasası

III. İşyeri

IV. Toplumsal Hayat

V. Sonuç: Hayatı Geri Kazanmak

Rakamlar: Görünümler ve Gerçeklikler

Görünümler ve Gerçeklikler

*Dış görünüş ile şeylerin özü eğer doğrudan doğruya çakışsaydı,
her türlü bilim gereksiz olurdu.*

Karl Marx, Kapital III

Görünümler ve Gerçeklikler

Burjuva İktisadı

Aşırı matematik kullanımı

Teknokratik ve kapalı

Tek tip insan modeli (Homo Economicus)

Asosyal

Apolitik

Ahistorik

Görünümler ve Gerçeklikler

Burjuva İktisadına Karşı

Ekonomiyi rakamlardan ibaret görmemek, toplumsal ilişkileri göz önüne almak gerekir.

Sınıf analizi, Türkiye kapitalizmini anlamamanın vazgeçilmez aracıdır.

Tarih analizi göz ardı eden her analiz eksik kalır.

Emek Piyasası

Proleterleşme

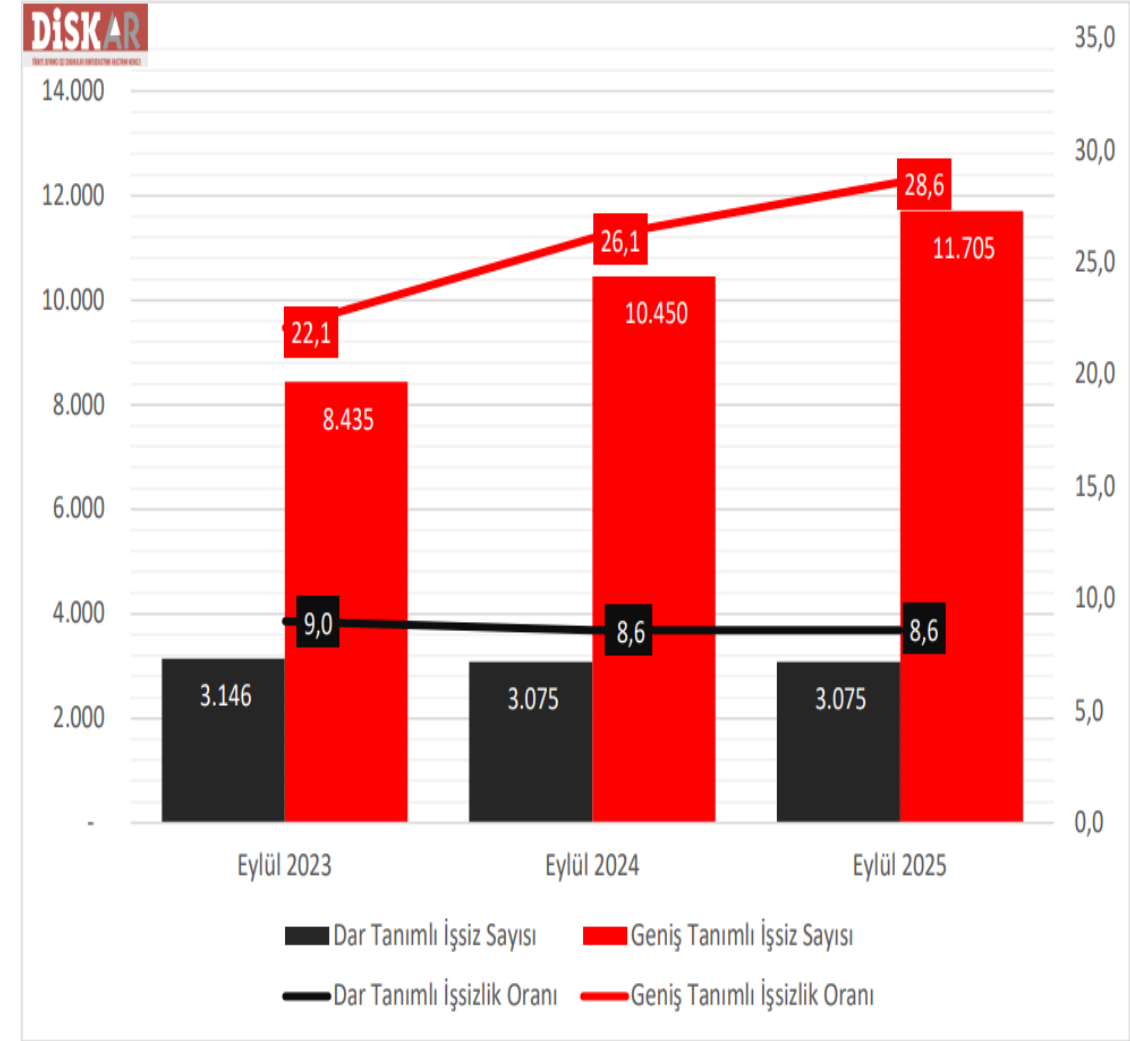
	ÜCRETLİ	İŞVEREN	KENDİ HESABINA	ÜCRETSİZ AİLE İŞÇİSİ
1988	40,4	3,5	25,9	30,2
2013	44	4,6	18,7	12,6
2022	70,5	4,4	16,3	8,6
2024	70,9	4,6	16,2	8,2

KAYNAK:TÜİK

Yedek İşgücü Ordusu

- Geniş tanımlı işsizlik oranı **yüzde 28,6**
- Geniş tanımlı işsizlik gençlerde **yüzde 41,7**, kadınlarda ise **yüzde 38,3**

Grafik 1: Dar ve Geniş Tanımlı İşsiz Sayıları ile İşsizlik Oranları
(Eylül 2023-Eylül 2024-Eylül 2025) (Bin) (Yüzde)

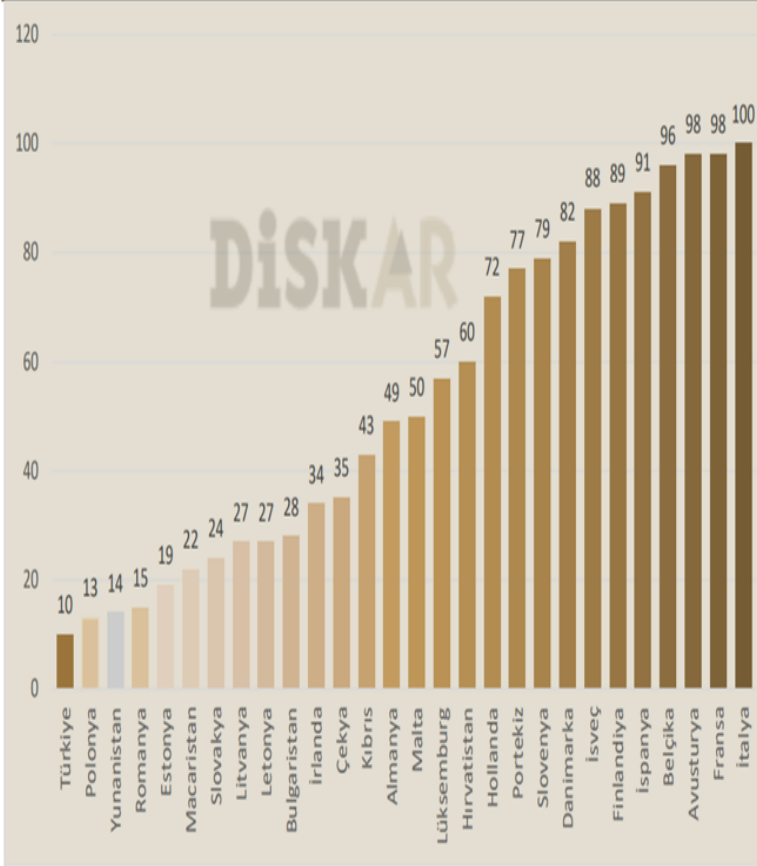

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2025. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Ücret Bağı

- İşçilerin yaklaşık yüzde 50'si asgari ücretin altında ve civarında (+/- yüzde 5) ücret alıyor. AB'de ortalama asgari ücret kapsamı yüzde 4'tür.
- Türkiye'de TİS kapsamı yaklaşık yüzde 10'dur. AB'de ortalama TİS kapsamı yüzde 60'dır.

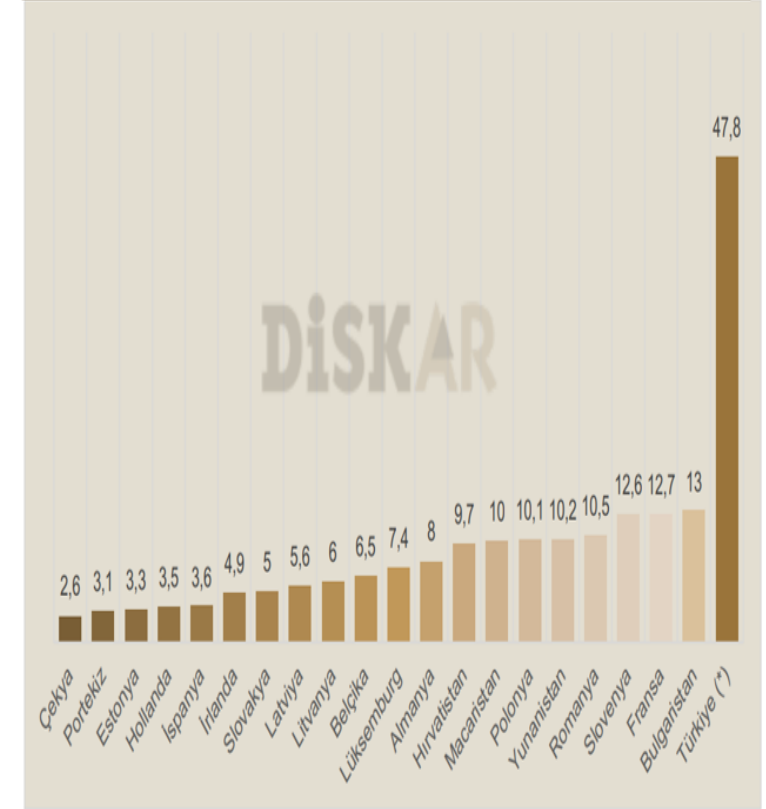
Grafik 21: AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi Kapsamı (Yüzde)

Kaynak: ILO, Statistics on Collective Bargaining, <https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage> (25 Kasım 2025).

<https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage>

Grafik 20: AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Asgari Ücret Kapsamı (Asgari Ücretin Yüzde 5 Fazlası ve Altı) (Yüzde)

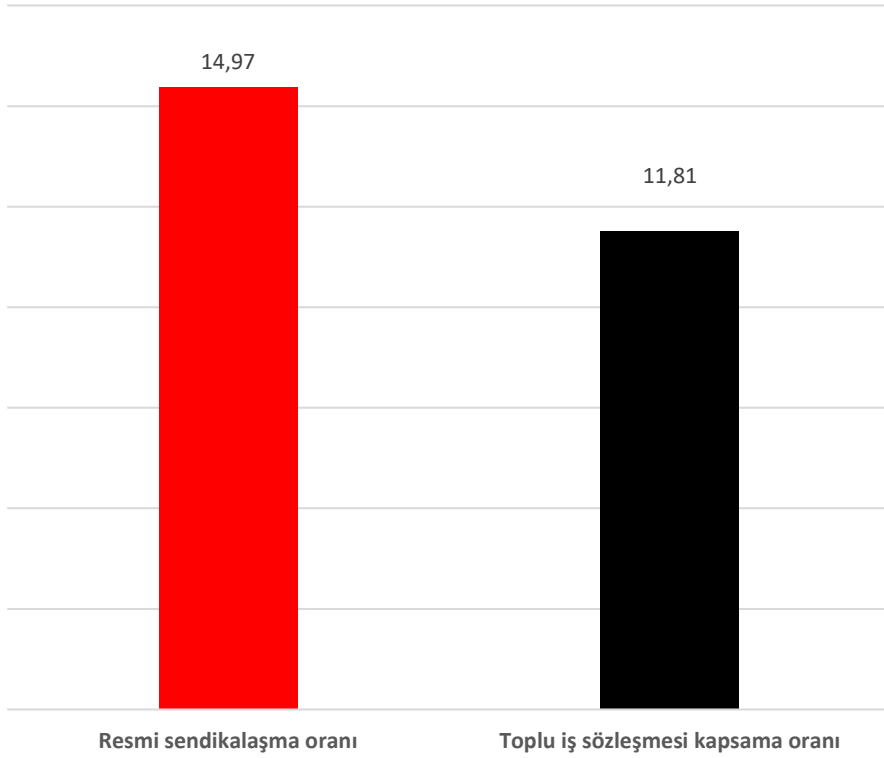
Kaynak: Eurostat (2025). Minimum wage statistics, Temmuz 2025 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics (18 Kasım 2025).

* AB verileri 2022 yılına aittir.. Türkiye verisi DİSK-AR hesaplamasıdır (2024).

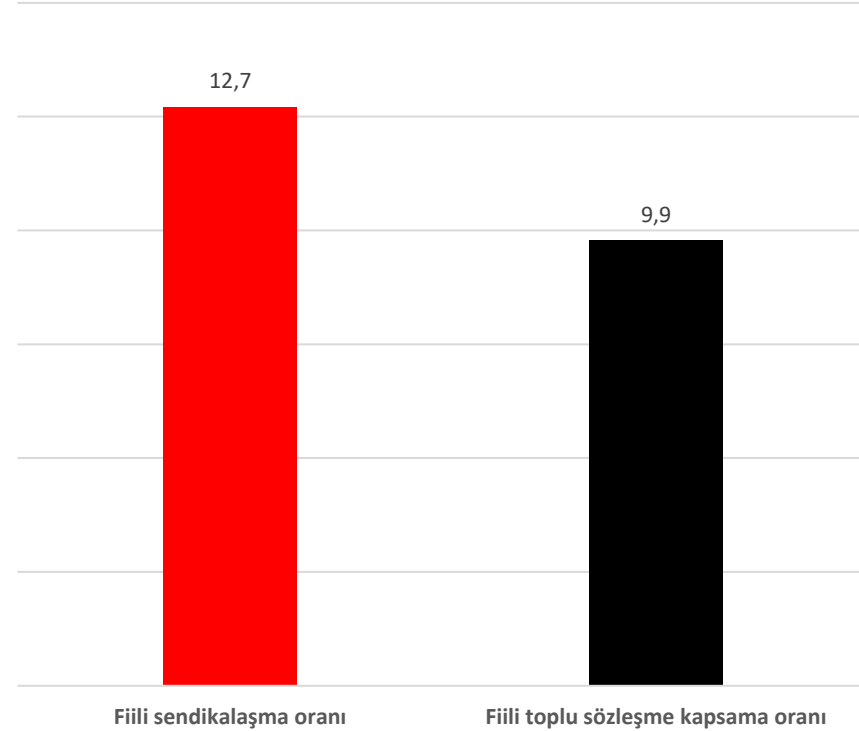
KAYNAK: DİSK-AR, 2025

Örgütlenmenin Zayıflığı

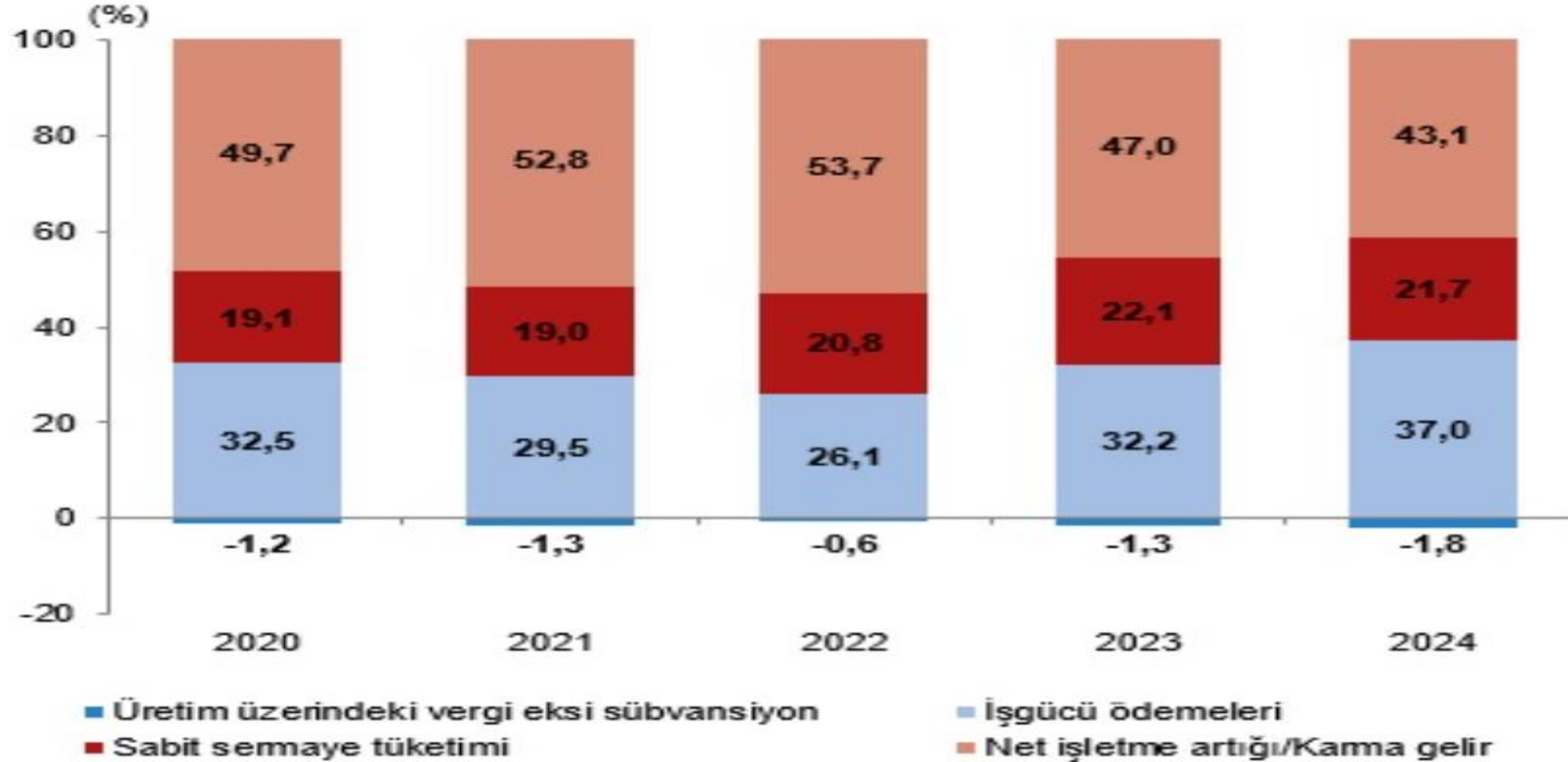
Resmi Sendikalaşma Oranı

Fiili Sendikalaşma Oranı

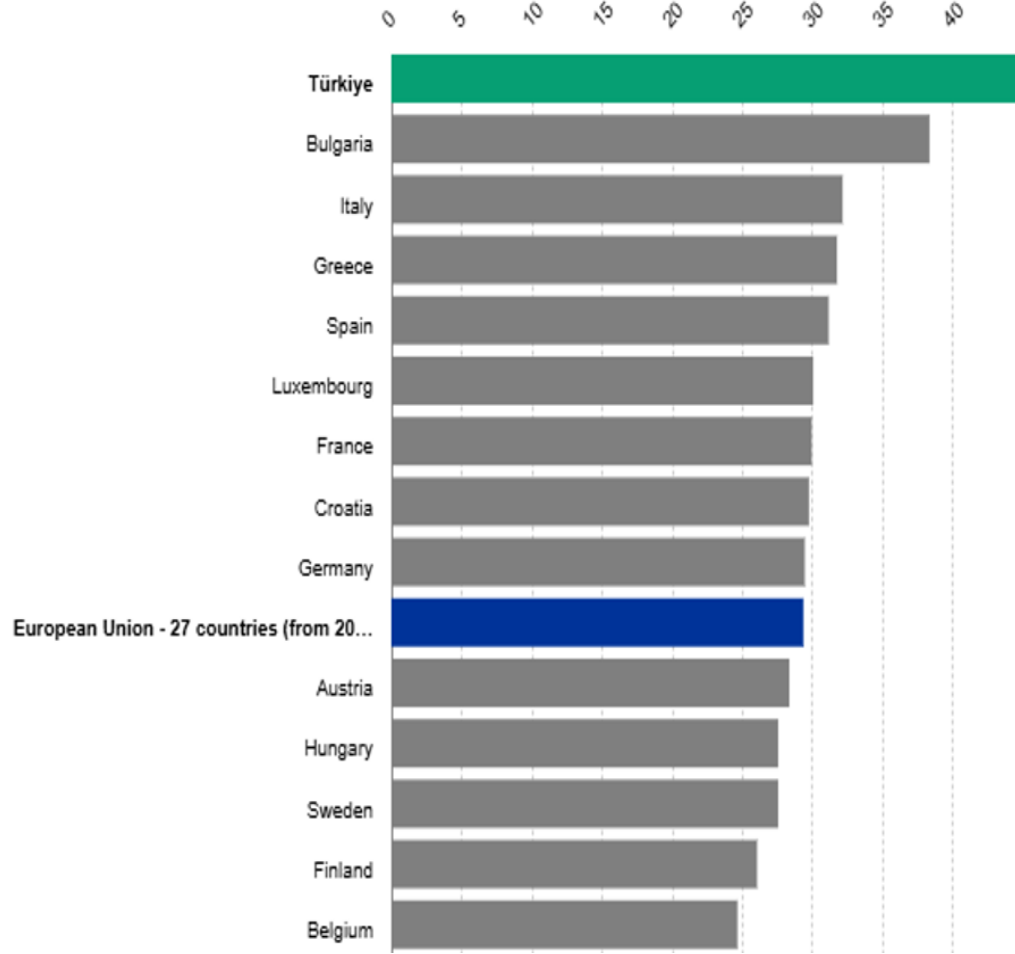

Gelir Dağılımında Uçurum

Kaynak: TÜİK

Gelir Dağılımında Uçurum

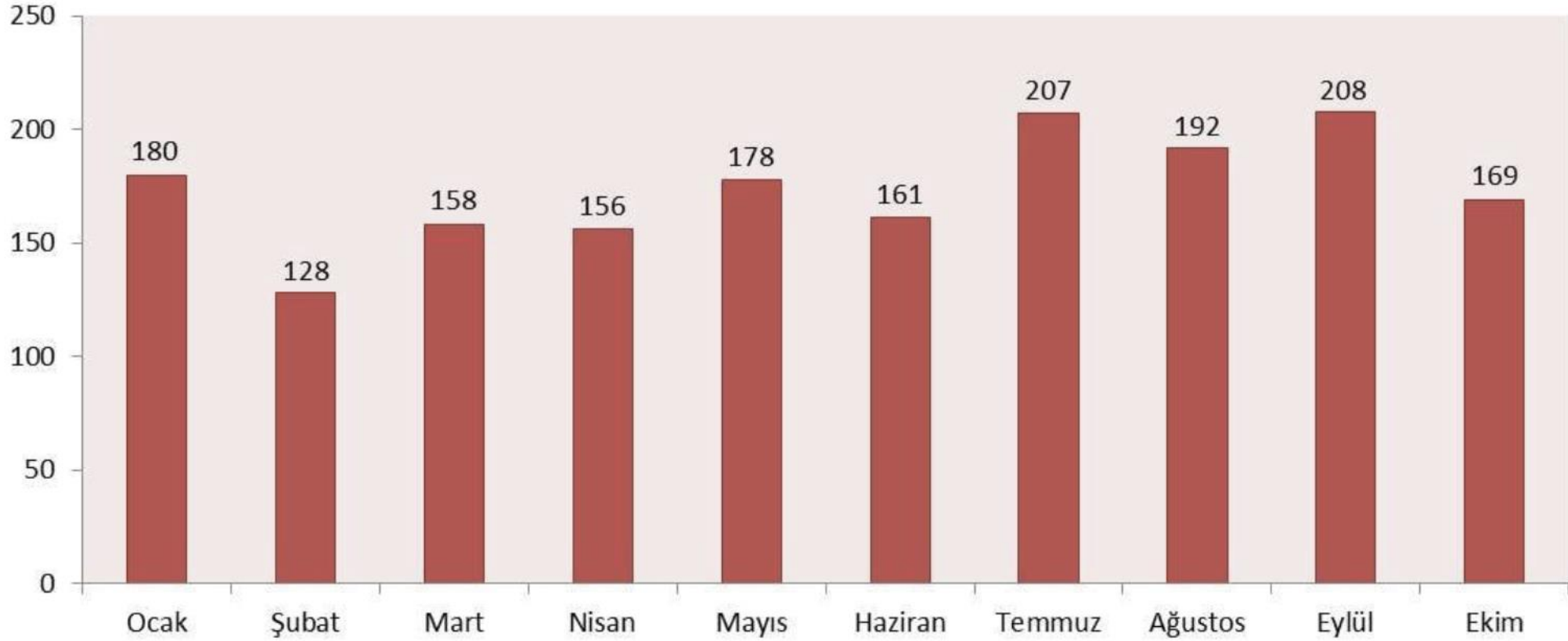
Anket yılı	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gelir referans yılı	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
İlk %20 (En düşük)	6,1	6,2	6,3	6,1	6,2	5,9	6,1	6,0	6,1	6,3
İkinci %20	10,7	10,6	10,7	10,6	10,9	10,6	10,8	10,4	10,2	10,4
Üçüncü %20	15,2	15,0	14,8	14,8	15,2	14,9	15,1	14,7	14,3	14,6
Dördüncü %20	21,5	21,1	20,9	20,9	21,4	21,1	21,3	20,9	20,6	20,7
Son %20 (En yüksek)	46,5	47,2	47,4	47,6	46,3	47,5	46,7	48,0	48,7	48,1

Kaynak: Eurostat, TÜİK

İşyeri

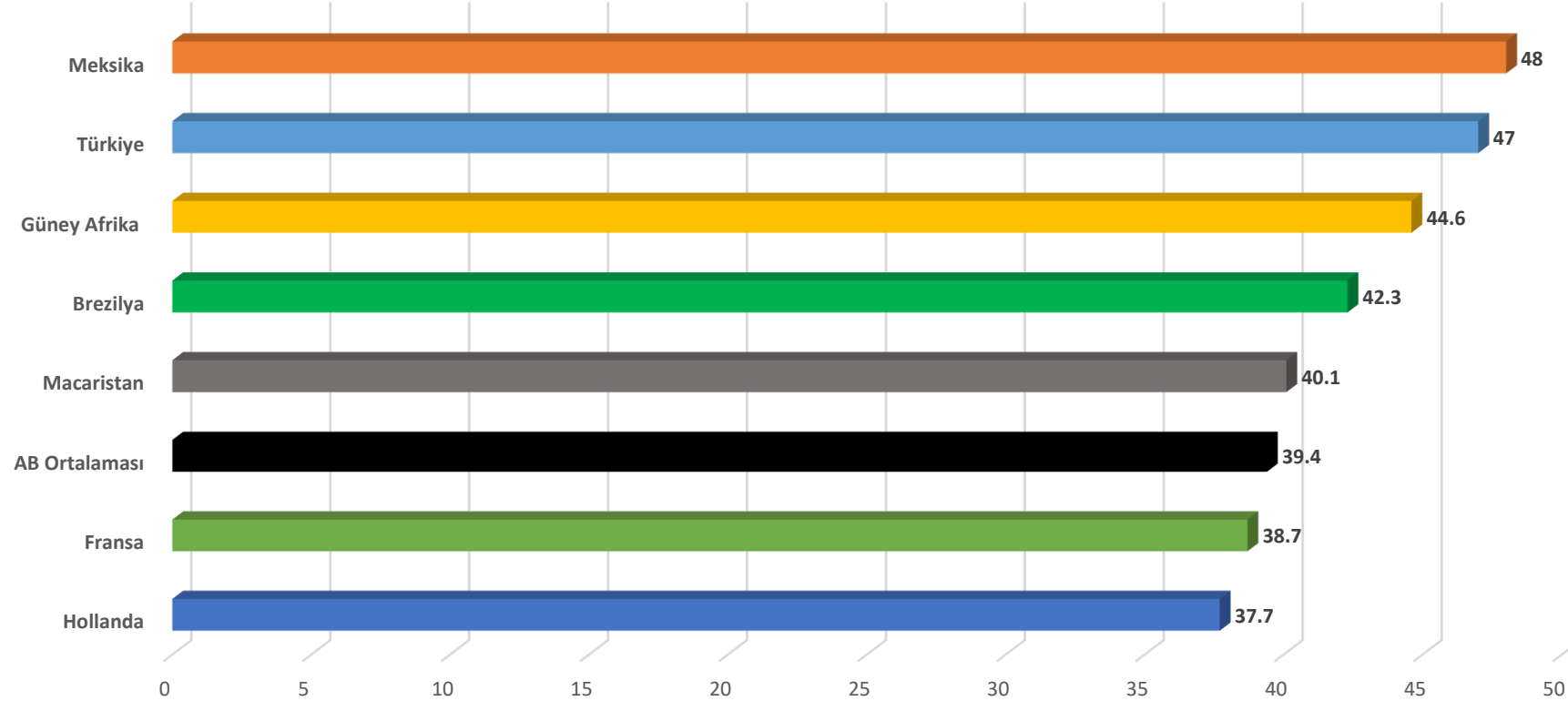
İş Cinayetleri

2025 İlk On Ay / İş Cinayetlerinin Aylara Göre Dağılımı

Mutlak Artı-Deęeri Artırma

Ülkelere Göre Haftalık Ortalama alışma Saatleri

Toplumsal Hayat

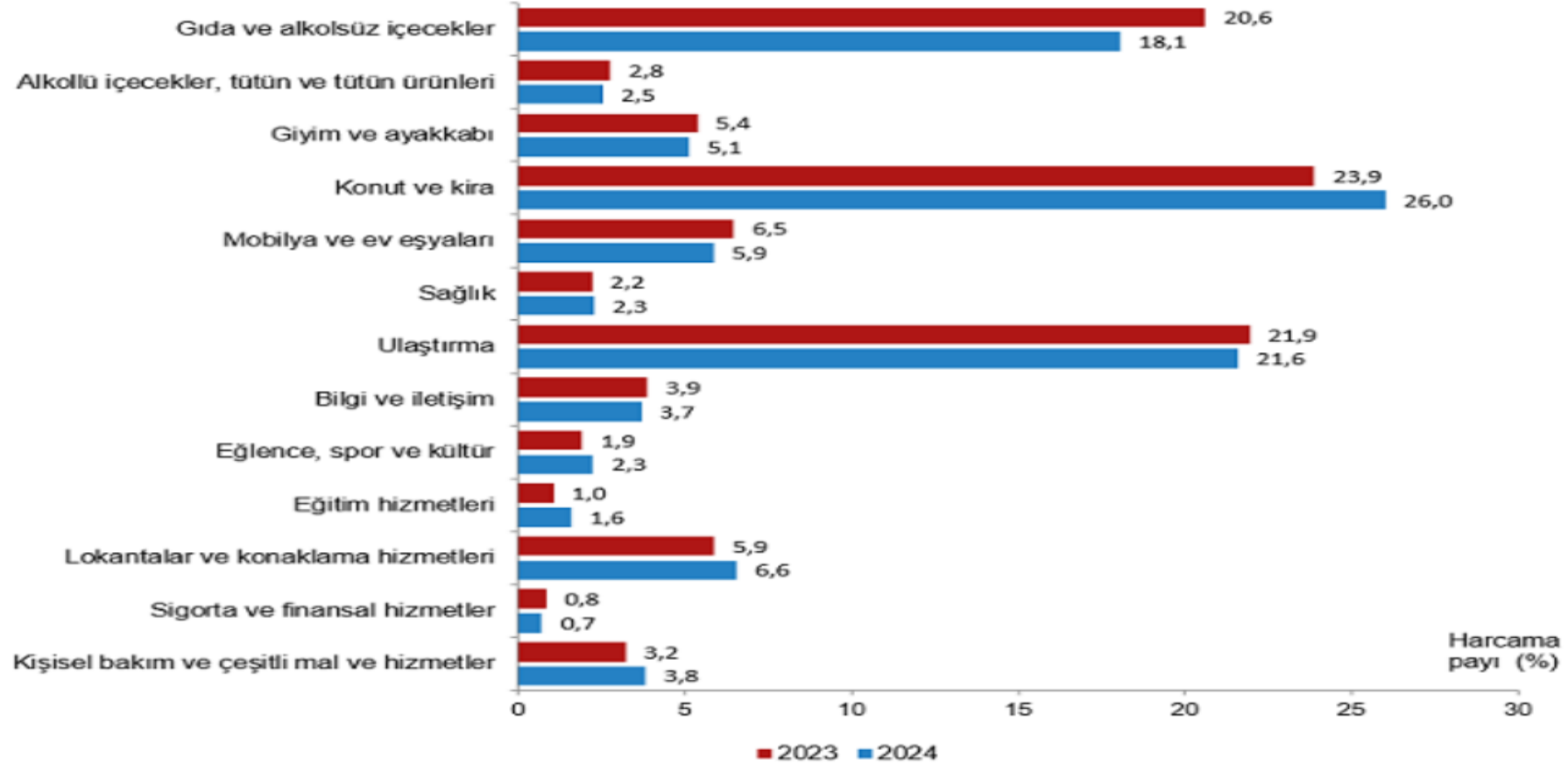
Gelecekteki Artı-Değere Bugünden El koyma

- Türkiye'nin yüzde 70'i borçlu
- Toplam borcun yüzde 77'si kredi kartlarına
- Birikim için değil, temel ihtiyaçlar için borçlanma

Kaynak: TBB Risk Merkezi, Kasım 2025

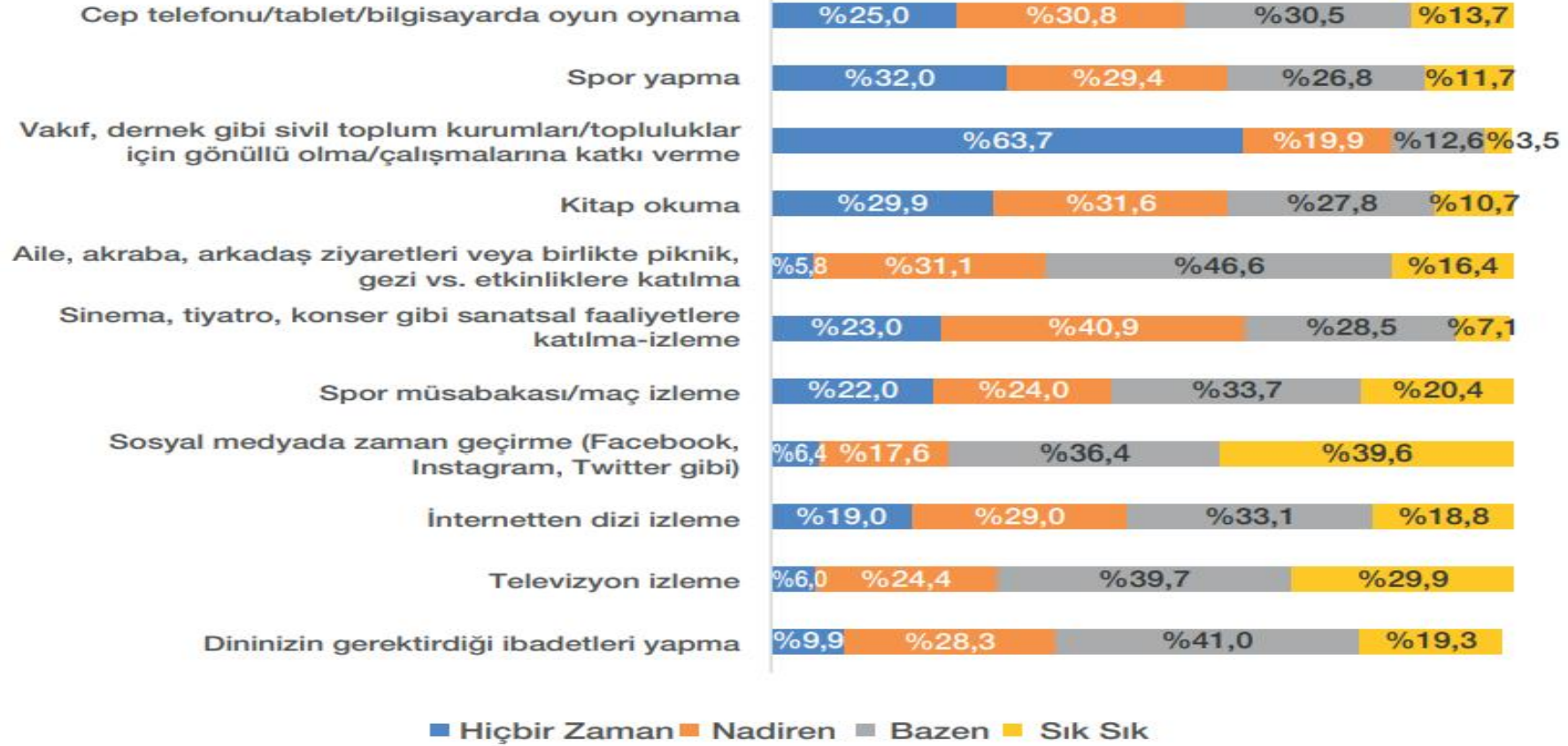
Çalıştıkça Yoksullaşma

Harcama türlerine göre hanehalkı tüketim harcamasının dağılımı (%), 2023, 2024

Proleter Kamusal Alanların Daralması

Araştırmaya Katılan İşçilerin Sosyal Faaliyetleri Yapma Sıklığı (Yüzde)

Sonuç: Hayatı Geri Kazanmak

Reformcu Yaklaşım

Sosyal refah 4.0, piyasa uyumlu

- Temel vatandaşlık geliri
- Güvenceli esneklik
- Adil Geçiş
- Piyasasının aşırılıklarını ortadan kaldırmak

Reformcu Yaklaşım

Sosyal refah 4.0, piyasa uyumlu

- Kültür, kimlik, göçmen politikaları
- Tekelleşmeye karşı güçlü rekabet politikaları
- Şeffaflık
- Makul vergi politikaları

Alternatif Yaklaşım

Üretim araçlarının toplumsallaştırılması

- Kamulaştırma

Planlı ekonomi

- Merkezi planlama örgütleri
- Kamu yatırımları
- Kamu istihdamı

Alternatif Yaklaşım

Emek rejiminin dönüştürülmesi

- Güvencesizliğin geriletilmesi
- Çalışma saatlerinin kısaltılması

Bölüşümün yeniden düzenlenmesi

- Toplumcu bütçe
- Toplumcu vergi politikaları

Alternatif Yaklaşım

Yurttaşın sosyal hakları

- Metalaşma süreçlerinin geriletilmesi

Emeğin anayasallaşması

- Emeğin meşru ve etkin bir toplumsal aktör haline gelmesi